

PÕHJA-SAKALA VALLAVOLIKOGU

OTSUS

Suure-Jaani

25. september 2025 nr 314

Kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise algatamata jätmine

Windscreen OÜ esitas 28.05.2025 Põhja-Sakala Vallavalitsusele taotluse kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu (KOV eriplaneering) ja keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) algatamiseks eesmärgiga leida tuulepargi ja selle toimimiseks vajaliku taristu jaoks sobiv asukoht Põhja-Sakala vallas Maalasti ja Paaksima külade ligikaudu 488 ha suurusel territooriumil. Taotletava planeeringuala skeem on otsuse lisas.

Oma 28.05.2025 taotluses leiab Windscreen OÜ muu hulgas, et taotletaval planeeringualal ei ole vajalik eelvalikualade valimine. Täiendavalt märgib Windscreen OÜ, et kavandatavate tuulikute maksimaalne tipukõrgus on kuni 290 meetrit. Samuti kirjeldab taotleja võimalikku kohalikku kasu, mis võib kaasneda tuuleenergia arendamisega.

Põhja-Sakala Vallavalitsus andis oma 20.06.2025 kirjas nr 7-1/18-2 Windscreen OÜ-le teada, et pikendas KOV eriplaneeringu algatamise või algatamata jätmise otsustamise tähtaega 90 päevani (PlanS § 96 lg 3).

Põhja-Sakala Vallavalitsus on tutvunud esitatud materjalide, asjakohaste raamdokumentide, õigusnormide ja kohtupraktikaga ning Windscreen OÜ seisukohtadega. Taotlejale on antud võimalus 17.09.2025 toimunud volikogu eelarve- ja majanduskomisjoni istungil esitada käesolevale otsusele arvamus ning talle on selgitatud otsuse sisu ja tähendust, nagu näevad muu hulgas ette haldusmenetluse seaduse (HMS) § 40 ja Riigikohtu praktika (Riigikohtu 10.12.2010 otsus asjas nr 3-3-1-72-10, punkt 17).

Selgitused

A. PlanS § 95 lg 1 kohaselt koostatakse KOV eriplaneering olulise ruumilise mõjuga ehitise püstitamiseks, kui olulise ruumilise mõjuga ehitise asukoht ei ole üldplaneeringus määratud. § 95 lg 7 kohaselt koosneb KOV eriplaneering menetlus ehitise asukoha eelvaliku tegemisest, mille eesmärk on ehitisele sobivaima asukoha leidmine, ja detailse lahenduse koostamise menetlusest. PlanS ei anna võimalust jätta asukoha eelvaliku etapp läbi viimata. PlanS § 6 p 1 kohaselt on asukoha eelvalik kavandatavale ehitisele sobivaima asukoha või maa-ala valimine erinevate võimalike asukohtade kaalumise teel.

Keskkonnaagentuuri (KAUR) 2024. aastal koostatud aruanne „Tuuleenergeetika arendamiseks täiendavate alade kaardistamine“ kirjeldab esmast teoreetiliselt võimalike sobivate alade kaardistamist. See ei täida PlanS-is sätestatud asukoha eelvaliku ülesannet, mille eesmärk on ehitisele reaalselt sobivaima asukoha leidmine, mitte teoreetiline või hüpoteetiline kaardistamine.

B. Atmosfääriõhu kaitse seaduse (AÕKS) § 27 kohaselt on keelatud ehitada paikseid heiteallikaid, millest saasteained väljutatakse välisõhku kõrgemal kui 250 meetrit maapinnast. AÕKS § 7 kohaselt on välisõhu saastamine välisõhu keemiline või füüsikaline mõjutamine nii, et

see põhjustab keskkonnaohu või keskkonnariski. AÕKS § 19 lg 1 kohaselt on heiteallikas saasteaineid, müra, infra- või ultraheli välisõhku väljutav objekt. Keskkonnaseadustiku üldosa seaduse (KeÜS) § 4 kohaselt on keskkonnarisk vähendamist vajava keskkonnahäiringu tekkimise võimalikkus ning § 5 kohaselt on keskkonnaohu olulise keskkonnahäiringu tekkimise piisav tõenäosus.

On üldteada, et tänapäevased tuulikulabad sisaldavad olulises koguses epoksüvaiku, mis omakorda sisaldab kahjulikku ühendit bisfenool A (BPA). BPA on Euroopa Liidus määratletud kui ohtlik kemikaal. Samuti on üldteada, et tuuliku töötamise käigus toimub labade pidev erosioon (aerodünaamiline hõõrdumine, vihm, lumi, rahe), mille tagajärjel eraldub regulaarselt plastipuru ning selles sisalduv BPA satub keskkonda. Samuti on tuulik objekt, mis väljutab välisõhku müra, sh infraheli, mille vähendamine on tuuleparkide puhul määrava tähtsusega tegur, mille üle teostab järelevalvet Terviseamet. Seega ei saa AÕKS-ist tulenevalt Eestis rajada elektrituuliku, mille kõrgus maapinnast on suurem kui 250 meetrit.

C. Windscreen OÜ viitab KOV eriplaneeringu algatamise taotluses kohalikule kasule, muu hulgas elektrituruseaduse (ELTS) kohasele otseliini rajamise võimalusele. Teatavasti on ilmastikust sõltuvat ehk juhuelektrit tootvast jaamast otseliini rajamine vaid teoreetiline lahendus, mis lähtuvalt ühiskondliku elektrisüsteemi tööpõhimõtetest ja toimeleogikast, samuti tööstusliku tootmise eripäradest on praktikas ebaratsionaalne lahendus, mis ei ole Eestis laiemat kasutust leidnud.

Keskkonnatasude seaduse (KeTS) kohane tuuleenergiast elektrienergia tootmise tasu on keskkonnahäiringu hüvitamise tasu, mis on mõeldud tuulepargiga kaasnevate negatiivsete mõjutuste ehk häiringute kompenseerimiseks – see ei loo lisandväärtust ega ole seega käsitatav kasuna.

Otsuse põhjendus

1. Kehtiv üleriigiline planeering Eesti 2030+, peatükk 6 sedastab, et rohetaristu toetab ökosüsteemide toimimist, säilitades ja luues tingimusi, mis tagavad puhta vee, õhu, tootliku maapinna, elurikkuse, atraktiivsete puhkepiirkondade jm-ga seotud ökosüsteemiteenused. Seega toetab see kaudselt majandust ja kogukondi ning annab elutähtsa panuse kliimamuutuse looduslikku leevendamisse ja sellega kohanemisse.

Eesti 2030+ planeeringus on jõutud otstarbekaima lahenduseni (peatükk 5.2.) – maismaal tuleb tuuleparkide loomiseks kasutada eelkõige endiseid kaevandusalasid, muid kasutusest välja langenud alasid ning kohti, mis võimaldavad tuuleenergia kasutamist integreeritud lahendustes ning vähendavad ruumikasutuse konflikte.

Planeerimisseaduse (PlanS) kohaselt ei ole võimalik üleriigilist planeeringut muuta KOV eriplaneeringuga. Taotletav KOV eriplaneeringu tuuleala on kehtiva üleriigilise planeeringu juhtmõtetega vastuolus, sest planeeringuala ei asu endistel kaevandusaladel ega muudel kahjustatud või tehislikel aladel.

2. Üleriigilise planeeringu Eesti 2050 lähteseisukohtades ja KSH programmis märgitakse muu hulgas, et kavandatud tuuleparkide potentsiaal ületab mitmekordselt Eesti energiavajadust ning et juhitamatu taastuvenergia osakaalu suurenemisega elektrisüsteemis kasvab väljakutse hoida elektri tarbimine ja tootmine tasakaalus. Euroopa ajaloo ühe suurema elektrikatkestuse ametliku juhtumiraporti kohaselt, mille avaldas 18.06.2025 Hispaania põhivõrguhaldur Red Electrica, oli katkestuse algpõhjuseks juhuelektrijaama, täpsemalt Badajozis asuva 500 MW võimsusega päikeseelektrijaama rike. Muu hulgas võis raportist järeldada, et juhuelektril põhinev süsteem ei ole täielikult töökindel, s.o puudub kõrgetasemeline varustuskindlus.

3. Koostatava energiamajanduse arengukava (ENMAK 2035) neljanda, 16.07.2025 kooskõlastamiseks avaldatud versiooni kohaselt on Eesti riik taganenud energiamajanduse korralduse seaduse (EnKS) § 32¹ lõikes 1 sätestatud 100% taastuvelektri eesmärgi saavutamisest aastaks 2030. ENMAKi järgi on elektritootmises taastuenergia asendunud mõistega puhas energia, mis hõlmab ka tuumaenergiat, ning eesmärk on 2035. aastaks saavutada puhta energia tootmise osakaal vähemalt 80% elektri tarbimisest. Seetõttu ei ole Windscreen OÜ 28.05.2025 taotluses sisalduv viide EnKS § 32¹ lõikes 1 sätestatud 100% taastuvelektri eesmärgile asjakohane.

4. Prognooside kohaselt toodab Eesti 2025. aastal taastuvelektrit kaugelt enam kui 40% ulatuses riigis aasta jooksul tarbitava elektri kogusest. Eesti elektritarbimine on viimase 10 aasta jooksul püsinud ühtlasel tasemel suurusjärgus 8–8,5 TWh aastas ning Eesti tööstuse langeva energiatarbe tõttu ei ole tarbimise märgatavat kasvu ette näha. Küll aga ENMAK 2035 kohaselt kasvab biogaasi osakaal energiakorvis hüppelist aastaks 2035. Sellest tulenevalt jääb riiklik tuuleenergia tellimus aastani 2035 ehk lisanduv installeeritud võimsus suurusjärku 700 MW.

Kuna Eestis on planeeringutes ligikaudu 200 maismaatuuleala kogupindalaga enam kui 1200 km², mis Keskkonnaagentuuri (KAUR) konservatiivse arvestusaluse (0,85 ha ühe tuuliku kohta) mahutab 1400 tuulikut (igaühe nimivõimsus arvestuslikult 7 MW), esineb Eestis massiline üleplaneerimine ning taotletavat KOV eriplaneeringu tuuleala ei saa ühelgi juhul pidada Eesti taastuenergiaeesmärgi saavutamiseks vältimatult vajalikuks.

5. Windscreen OÜ taotletav planeeringuala piirneb 2023. aastal Vestman Solar OÜ algatatud Ülde eriplaneeringu alaga. Vestman Solar OÜ ei soovinud oma 10.06.2025 seisukohas nende kahe planeeringuala liitmist, sest see rikuks Vestman Solar OÜ õigust heale haldusele (kiire, õiguspärane ja efektiivne haldusmenetluse läbiviimine). Liititigi on üldteada, et kahe tuulepargi rajamisel sedavõrd lähestikku tekib oluline koosmõju, sh kumulatiivne mõju, mis võib kaasa tuua täiendavaid negatiivseid tagajärgi planeeringualadel paiknevatele loodusväärtustele.

6. Kehtiva Viljandi maakonnaplaneeringu ja Põhja-Sakala üldplaneeringu kohaselt paikneb taotletav planeeringuala täielikult maakondliku tähtsusega rohevõrgustiku tugialas T2.5 Parika-Ülde-Maalasti (üldplaneeringu seletuskiri ptk 4.7, üldplaneeringu joonis Väärtused ja piirangud). Põhja-Sakala üldplaneeringu kohaselt kattub taotletav planeeringuala osaliselt või täielikult mitme arheoloogiatundliku alaga (üldplaneeringu seletuskiri ptk 4.4.2, üldplaneeringu joonis Väärtused ja piirangud).

7. Euroopa Liidu toimimise lepingule vahetult tugineva taastuenergia direktiivi (EL) 2018/2001 põhjendus nr 45 kohustab taastuenergia arendamisel arvesse võtma kõiki Euroopa Liidu keskkonnalaseid õigusnorme.

Direktiivi artikkel 15b näeb ette Euroopa Liidu 2030. aasta taastuenergiaeesmärgi saavutamiseks vajalike maa-alade kaardistamise igas liikmesriigis. Artikli 15b lõike 3 teine lause sätestab, et taastuenergiaprojektid peavad olema kooskõlas nende alade olemasolevate kasutusviisidega.

Direktiivi 2018/2001 artiklis 15 c seatakse tingimused artikli 15b alade alamrühmana kaardistatavatele taastuenergia eelisarendusaladele, nähes täiendava nõudena ette, et konkreetset liiki taastuva energiaallika kasutuselevõtt ei tohi avaldada eeldatavasti olulist keskkonnamõju. Lisaks kohustatakse eelistama tehis- ja ehitatud pindu, nagu hoonete katused ja fassaadid, transporditaristu ja selle vahetu ümbrus, parkimisalad, põllumajandusettevõtted, prügilad, tööstuspiirkonnad, kaevandused, tehissiseveekogud, -järvad või -veehoidlad ning asjakohasel juhul asulareoveepuhastid, samuti degradeerunud maa, mis ei ole põllumajanduses kasutatav. Samuti kohustatakse välja jätma Natura 2000 alad ja riiklike looduse ja elurikkuse kaitse

kavadega kindlaks määratud alad, peamised linnurändeteed ja mereimetajate rändeteed ning muud tundlikkuskartaartide alusel kindlaks tehtud alad, välja arvatud nendel aladel asuvad tehis- ja ehitatud pinnad, nagu katused, parkimisalad või transporditaristu.

8. Windscreen OÜ taotletava planeeringuala pindalast moodustab metsamaa ligi 100% ning planeeringuala paikneb täielikult rohevõrgustiku tugialal. Metsamaa jäädav konverteerimine tööstusmaaks ning rohevõrgustiku tugiala kasutamine tööstuspargina ei ole kooskõlas eespool nimetatud direktiivi (EL) 2018/2001 nõuetega.

9. Euroopa Komisjon on 07.08.2025 teate kohaselt võtnud menetlusse kaebuse [nr CPLT(2025)01648], mille eesmärk on algatada Eesti Vabariigi suhtes rikkumismenetlus taastuvenergia direktiivi teatavate sätete (sh artikkel 15b ja 15c) ettenähtud tähtpäevaks ehk 21. maiks 2025 ülevõtmata jätmise ja rikkumise tõttu.

10. Kliimaministeerium on 07.08.2025 esitanud Vabariigi Valitsusele maapõueseaduse (MaaPS) ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (24-0872/07) taastuvenergiatootmise arendamiseks kaevandamisloaga alal, et võtta Eesti õigusesse üle mõned taastuvenergia direktiivi artikli 15b sätted. Eelnõu eesmärk on võimaldada taastuvenergiarajatiste ehitamist kehtiva kaevandusloaga aladel ehk rakendada artiklis 15b sätestatud nõuet kasutada taastuvenergiarajatiste jaoks vajalikke maa-alasid mitmeotstarbeliselt. See on kooskõlas ka kehtiva üleriigilise planeeringu Eesti 2030+ põhimõttega, et maismaal tuleb tuuleparkide loomiseks kasutada eelkõige endiseid kaevandusalasid, muid kasutusest välja langenud alasid ning kohti, mis võimaldavad tuuleenergia kasutamist integreeritud lahendustes ning vähendavad ruumikasutuse konflikte. Seeläbi eemaldatakse kaevandusaladele tuuleparkide rajamist takistanud õiguslikud piirangud, mistõttu ei ole tuuleparkide kavandamine rohevõrgustiku tugialadele ja metsamaale enam ühelgi juhul põhjendatud.

11. Taastuvenergia kiirendamise määruse (EL) 2022/2577 kehtivusaega, millega nähakse ette taastuvenergia arendamise ülekaalukas avalik huvi, on ühe korra pikendatud, kuid lisatähtaeg lõppes 30. juunil 2025 ning määrus kaotas kehtivuse. Ülekaalukas avalik huvi on muu hulgas sätestatud taastuvenergia direktiivi 2018/2001 artiklis 16f, samuti EnKSis, kuid ülekaalukas avalik huvi kehtib ainult loamenetluse (ehitusluba, kasutusluba), mitte sellele eelneva ruumilise planeerimise ega keskkonnamõju hindamise suhtes.

12. Keskkonnaseadustiku üldosa seadus (KeÜS) kohustab tagama keskkonna kõrgetasemelise ja tervikliku kaitse kõikide eluvaldkondade arengu suunamisel ning sätestab vältimis- ja ettevaatuspõhimõtte (§ 8 kuni § 11).

KeÜS § 18 kohustab käitise asukoha valikul lähtuma eesmärgist vähendada võimalikult suures ulatuses keskkonnahäiringuid, eelkõige arvestades ala tundlikkust kavandatava tegevuse suhtes, kaugust elamupiirkonnast ning senist ja võimalikku sihtotstarvet.

Looduskaitseseaduse (LKS) § 48 sätestab kohustuse tagada kaitsealuste liikide soodne seisund. Taotletav KOV eriplaneeringu tuuleala ei ole kooskõlas nimetatud KeÜS ja LKS põhimõtete ja kohustustega ning selle puhul oleks alusetu väita, et kavandataval tegevusel puuduvad alternatiivid.

13. PlanS näeb ette, et ruumilise planeerimise eesmärk on muu hulgas demokraatlik ja tasakaalustatud ruumiline areng, samuti kvaliteetse elukeskkonna kujunemine ning keskkonnahoidlik areng. (§ 1) Planeerimise üks põhimõtte on parendada elukeskkonda, luues muu hulgas eeldused kogukondlikke väärtusi kandva ruumilise struktuuri säilitamiseks ning esteetilise miljöö arenguks. (§ 8) Kohalikku huvi väljendav planeering peab lähtuma kohalikest huvidest, s.o kohalikud huvid on esikohal. (§ 10)

Taotletav KOV eriplaneering on vastuolus nimetatud põhimõtetega, sest ei säilita kogukondlikke väärtusi kandvat ruumilist struktuuri, ei parenda elukeskkonda ega toeta esteetilise miljöö arengut. Samuti ei lähtu see kohalikest huvidest, sest planeeritavatest tuuleparkidest mõjutatud Põhja-Sakala elanikud on avaldanud selget vastuseisu tuuleparkide rajamisele. Vallavalitsusele on 2025. aastal esitatud enam kui 1000 allkirjaga sellekohane petitsioon, milles sisaldub muu hulgas selgesõnaline palve Põhja-Sakala Vallavolikogule mitte algatada RePower tuulealadele eriplaneeringuid. Taotletav KOV eriplaneeringu ala kattub niinimetatud RePower tuulealaga nimetusega Põhja-Sakala, mille on 2024. aastal kaardistanud KAUR.

Kui inimene asub elama piirkonda, mille ruumiline määratlus, planeering ja senine kasutus ei viita tööstusliku tegevuse võimalusele, on tal õiguspärane ootus, et tema elukeskkonna olemust ei muudeta oluliselt, näiteks tööstusrajatiste rajamise kaudu. Põhja-Sakala valda elama asunud isikutel, kes valisid oma kodukohaks selgelt mitte-tööstusliku, looduslähedase piirkonna, on kaitstav õiguspärane ootus, et nende elukeskkonda ei muudeta hiljem sisuliselt tööstuspiirkonnaks tuulepargi rajamise kaudu.

Tuulepargi rajamine Põhja-Sakala valda võib vähendada Põhja-Sakala valla elanikkonda, kuna inimesed ei soovi elada tuuleparkide lähedal, mida kinnitab eespool mainitud petitsiooni allkirjastanud inimeste suur arv. Riigikohus on seejuures leidnud, et tuulegeneraatorist lähtuvad mõjutused on eeskätt seotud lähiümbruse elanike õigusega tervise ja omandi kaitsele, samuti õigusega eraelu puutumatusele (3-20-2273 p. 18). Riigikohus on leidnud, et müra ja visuaalne reostus ning kinnisvara väärtuse vähenemine riivavad kogukonna liikmete subjektiivseid õigusi (3-3-1-87-11, p. 16).

14. Põhja-Sakala valla üldplaneeringu (seletuskiri ptk 5.2.3.2) kohaselt ei tohi üle 150 m kogukõrgusega tuulik paikneda elu- või ühiskondlikule hoonele lähemal kui 1500 m, välja arvatud kirjalikul kokkuleppel asjaomaste maaomanikega. Puuduvad igasugused tõendid ja kindlus selle kohta, et kõnealused kokkulepped on võimalik saavutada.

15. Windscreen OÜ märgib oma 28.08.2025 taotluses, et KAURI 2024. aasta dokumendi „Tuuleenergeetika arendamiseks täiendavate alade kaardistamine“ (RePowerEU 2024 aruanne) puhul on tegemist sisuliselt tuulepargi eelvalikualade kaardistamisega. Windscreen OÜ taotlusega hõlmatud planeeringuala nimetusega Põhja-Sakala on kirjeldatud RePowerEU 2024 aruande lk 204–211. Sama aruande lk 280 koondtabeli kohaselt, mis hõlmab kõiki kaardistatud RePower tuulealasid, paikneb Põhja-Sakala sobivuse pingereas viimases kolmandikus ehk 16. kohal. Muu hulgas on aruandes lk 204–211 öeldud, et Põhja-Sakala uuringuala on tuuleenergia arendamiseks võrdlemisi sobimatu, seda ka nahkhiirtele esineva mõju tõttu, ning et mitmed linnustiku-uuringud jäid täielikult tegemata. Täiendavalt märgitakse RePowerEU 2024 aruandes, et uuringuala vahetus läheduses on Natura 2000 Maalasti loodusala ning mitu väike-konnakotka (I kaitsekategooria), rohunepe ja väikeluige (mõlemad II kaitsekategooria) elupaika. Planeeringualal esineb veel kaitsealuseid linnuliike, nagu valgeselg-kirjurähn ja väike-kirjurähn, samuti leiti piirkonnast arvukalt händkaku ja värbkaku elupaiku. Veelgi enam, KAUR märgib, et kohustuslik on läbi viia Natura asjakohane hindamine, mis viitab oluliste kaitseväärtuste olemasolule. Teatavasti peab negatiivne mõju Natura 2000 aladele olema täielikult välistatud.

Seetõttu on alusetu Windscreen OÜ väide, et KAUR on sisuliselt kaardistanud tuulepargi eelvalikualad ning PlanS kohast asukoha eelvalikut ei ole vaja teostada, mis justkui viitaks, et KAURI kaardistatud Põhja-Sakala uuringuala on tuulepargi rajamiseks igati sobiv. Vastupidi, RePowerEU 2024 aruandest nähtub, et Põhja-Sakala uuringuala on ainuüksi esmasel pealiskaudsel vaatlusel tuuleenergeetika arendamiseks vähese potentsiaaliga. Siinjuures on oluline märkida, et igasuguseid loodusuuringuid on võimalik teostada ja mõjuhinnanguid koostada ilma planeeringumenetlust algatamata ning et Keskkonnaagentuur teostas tuulealade kaardistamise 2024. aastal ühegi planeeringumenetluse.

16. Õiguskantsler on oma 14.04.2025 seisukohas Põhja-Sakala Vallavolikogule märkinud, et hinnang sellele, millist avalikku huvi pidada ülekaalukaks, tuleb anda iga konkreetse juhtumi asjaoludest lähtuvalt, ning viidanud Riigikohtu halduskolleegiumi lahendile 3-17-2565, sedastades, et taastuvast allikast elektrienergia tootmine ei pruugi igas asukohas olla tingimata kaalukaim huvi. Kuna kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse (KOKS) kohaselt on vallal õigus iseseisvalt korraldada ja juhtida kohalikku elu, on valla võimuorganitel muu hulgas õigus jätta algatamata seesugune planeeringumenetlus, mis on ilmselgelt vastuolus vallaelanike õigustatud vajaduste ja huvidega, arvestades valla arengu iseärasusi ja vallaelanike selgelt väljendatud tahet. Planeerimismenetluse algatamine ainuüksi ilmse vastuolu tuvastamiseks ei oleks kooskõlas menetlusökonoomia põhimõttega, s.o ressursside säästliku kasutamisega.

17. Keskkonna säästmisel on oluline roll rohevõrgustikul. Rohevõrgustik on eri tüüpi ökosüsteemide ja maastike säilimist tagav ning asustuse ja majandustegevuse mõjusid tasakaalustav looduslikest ja poollooduslikest kooslustest koosnev süsteem, mis koosneb tugialadest ja tugialasid ühendavatest rohekoridoridest (PlanS § 6 punkt 17).

Riigikohus on sedastanud, et rohevõrgustiku esmaseks funktsiooniks on elurikkuse kaitse (RKHKo 3-21-2074/43, p 16). Riigikohus on selgitanud, et PlanS § 6 p-st 17 järeldeb ühtlasi, et seadusandja hinnangul ei ole Eestis elurikkuse kaitsmiseks piisavad kaitstavad loodusobjektid, sh Natura 2000 alad, vaid täiendavalt on tarvis neid ühendavat ja toetavat maastikuvormide võrgustikku (RKHKo 3-21-979/44, p 14). Riigikohus nõustus, et rohevõrgustiku säilimise ja planeerimise olulisemad eesmärgid on elurikkuse kaitse ja säilitamine, kliimamuutuste leevendamine ja nendega kohanemine ning rohemajanduse, sh puhkemajanduse edendamine. Selleks, et rohevõrgustik täidaks oma ülesandeid, on vaja, et selle struktuurid oleksid planeeritud sidusalt, st et tugialad oleksid koridoridega ühendatud ühtseks tervikuks, kusjuures veelgi olulisem on, et rohevõrgustiku struktuurid toimiks liikide ja populatsioonide jaoks sidusalt funktsioneeriva elupaikade ja liikumisteede võrgustikuna - see aitab vähendada liikide elupaikade killustatust. Rohekoridoride kui rohevõrgustiku elemendi funktsioon on tagada rohevõrgustiku sidusus, vähendada elupaikade hävimise ja killustumise mõju elustikule (RKHKo 3-20-1310/52, p 26).

Põhja-Sakala üldplaneeringu kohaselt tuleb vältida tuuleparkide rajamist rohevõrgustiku aladele. Taotletava KOV eriplaneeringu elluviimisel killustaks ja kahjustaks tuulepark maakondliku tähtsusega rohevõrgustiku tugiala, mille eesmärk on tagada looduslike ökosüsteemide sidusus, liikide rändeteede toimimine ning elurikkuse püsimine.

Tuulikute ja vajamineva taristu ehitus toob teadaolevalt kaasa märkimisväärses ulatuses metsa raadamise ning ökosüsteemide, loomade, käsitiivaliste ja lindude elu-, puhke- ja toitumispaikade kahjustamise või kadumise nii ehituse kui ka tuulepargi käitamise ajal. Rohevõrgustiku senine toimimine ei anna alust eeldada samaväärse toimimise jätkumist tulevikus.

Kuna rohevõrgustik täidab ülimalt olulist rolli kliimamuutuste leevendajana, vähendaks KOV eriplaneeringu elluviimine Eesti riigi võimet kliimamuutustega kohaneda ning seda ajal, mil seesugune kohanemisevõime omab üha suuremat kaalu.

18. Riigihanke korras 2022. aastal Eesti Ornitoloogiaühingu ja Kotkaklubi kümne spetsialisti koostatud Üle-eestiline maismaalinnustiku analüüs (MLA) on parim teaduspõhine linnustikku käsitlev juhendmaterjal, mis on koostatud just nimelt tuuleparkide planeerimiseks.

Taotletaval planeeringualal ja selle vahetus ümbruses esineb keskkonnaregistri EELIS kohaselt hulgaliselt kaitsealuseid linnuliike. Loetelu olulistest liikidest ja nende pesitsuspaikadest planeeringuala ümbruses:

- **Väike-konnakotkas** (*Clanga pomarina*, I kaitsekategooria): planeeringualale jääb:
  - Püsielupaik KLO3000596 (elupaik KLO9129010). Pesapaik asub planeeringualast 1330 meetri kaugusel.
  - Püsielupaik KLO3003142 (elupaik KLO9136367) asub planeeringualal.

- Püsielupaik KLO3001066 (elupaik KLO9129012), kaks pesapaika asuvad planeeringualast 583 ja 666 meetri kaugusel.
  - Püsielupaik KLO3000470 (elupaik KLO9129013), kaks pesapaika asuvad planeeringualast 1717 ja 1764 meetri kaugusel.
- Antud asustustihedus näitab, et ala on ebasobiv arenduseks.
- **Valgeselg-kirjurähn** (*Dendrocopos leucotos*, II kaitsekategooria): liigi elupaik (KLO9136537) jääb planeeringuala sisse. Valgeselg-kirjurähn on vanade loodusmetsade indikaatorliik ning tema olemasolu viitab metsaelupaiga suurele väärtusele.
  - **Rohunepp** (*Gallinago media*, II kategooria kaitsealune liik) elupaik (KLO9120819) piirneb planeeringuala servaga. Rohunepp (suur-nepp) on luhaniitude haruldane liik, kelle mängu- ja pesitsusalad on väga tundlikud häiringutele.
  - **Suurkoovitaja** (*Numenius arquata*, II kaitsekategooria): liigi elupaik (KLO9116634) paikneb ligikaud 200 m kaugusel planeeringualast. Suurkoovitaja on ohustatud kahlaja, kelle pesitsusalad vajavad inimõju eest kaitset.
  - **Väikeluik** (*Cygnus columbianus bewickii*, II kaitsekategooria): selle rändliigi teadaolev lokaalne kasutusala (ööbimis- või rändepeatuspaik) lõikub taotletava planeeringualaga. Väikeluige jaoks on kriitilise tähtsusega ööbimisveekogud ja nende vahelised lennukoridorid.

Lisaks on Maalasti metsades RePowerEU 2024 aruande kohaselt registreeritud mitut liigi kakulisi (sh händkakk, värbkakk), mis viitab ala olulisele väärtusele ka öise eluviisiga lindude elupaigana.

Arvestades kaitsealuste liikide esinemist, on taotletav planeeringuala kaetud mitmesuguste **linnustiku riskitsoonidega**, mis tulenevad Üle-eestilisest maismaalinnustiku analüüsist (MLA). Olulised järeldused Maalasti piirkonna kohta:

- **Väike-konnakotkas** – MLAs määratud *tsoon 1* hõlmab 2 km raadiusega ala pesa ümber, kuhu tuulikuid ei tohi kavandada. *Tsoon 3* (2–3,5 km pesast) lubab tuuleenergeetikat arendada ainult põhjalike liikumis- ja toitumisuuringute järel ning tuulikuid tuleb vältida pesa ja peamiste toitumisalade vahele jäävas koridoris. Põhjuseks on liigile väga oluline toitumisalade säilitamine; tuulikud pesa ümbruses tekitavad häiringuid ja elupaikade killustumist, ohustades kotkaste pesitsemisedukust.
- **Rohunepp (suur-nepp)** – *tsoon 1* hõlmab aktiivseid mängu- ja pesitsusalasid (üle 20 ha) koos 1,5 km kaitsevööndiga, kuhu ei rajata tuulikuid. *Tsoon 2* on 500 m puhver aktiivse elupaiga ümber. *Tsoon 3* katab potentsiaalseid, kuid hetkel asustamata mängualasid koos 1,5 km ümbrispuhvriga – nendes tsoonides on arendus võimalik üksnes pärast põhjalikke ornitoloogilisi uuringuid. Rohuneppi puhul võib igasugune häiring või koridoride katkemine tähendada mängu ebaõnnestumist.
- **Suurkoovitaja ja sarnased sookahlajad** – soovituslikult tuleks vältida tuulegeneraatorite rajamist vähem kui 800 m kaugusele nende liikide pesitsusaladest ja poegade liikumisaladest. Sookahlajate poegade liikumisulatus on suur ning nad on häiringutele tundlikud, mistõttu on 800 m puhvertsoon kriitiline.
- **Väikeluik** – liigi puhul on *tsoon 1* määratletud oluliste ööbimispaikade ümber (nt Navesti jõe lammialadel). *Tsoon 2* on lennukoridor ööbimispaikade ja toitumisalade vahel (tüüpilise laiusena ~2 km), mis peab jääma tuuleparkidest vabaks. *Tsoon 3* on ca 11 km

raadiusega puhver ööbimisalade ümber (vastab väikeluige keskmisele liikumisraadiusele toitumisaladele). Need tsoonid on olulised, vältimaks väikeluikede rände- ja toitumispaikade häirimist tuuleparkidest tulenevalt.

- **Kakulised** – kuigi taotletava planeeringuala puhul on andmeid eelkõige händkaku ja värbkaku kohta, on MLA metoodikas suur-kakkude (nt habekakk, kassikakk) jaoks seatud *tsoon 1* ulatusega ligikaudu 2 km pesitsusterritooriumist ning *tsoon 2* ehk täiendav 1 km häiringupiirkond, kuhu tuulikuid ei soovitata (pesitsushäiringu vältimiseks). Ka teiste kakuliste puhul tuleb rakendada konservatiivset lähenemist, et vältida pesitsusrahu rikkumist.
- Taotletav planeeringuala jääb ka MLA kohasel 2022. aasta kaardikihil „EOY maismaalinnustiku analüüs“ esitatud tsooneringusse selliste kaitsealuste linnuliikide puhul nagu metsis, teder, laanepüü, must-toonekurg, suur laukhani ja merikotkas.

Kokkuvõttes kattub taotletav planeeringuala otseselt mitme I ja II kaitsekategooria linnuliigi kriitiliste aladega – sh väikekonnakotka 2 km pesitsustsooniga, rohunepi 1,5 km mängu- ja pesitsusalade puhvriga, suurkoovitaja kuni 800 m pesitsusalade kaitsetsooniga ning väikeluige rändekoridoriga. Lisaks asub alal II kategooria metsalinnuliikide (nt valgeselg-kirjurähn) elupaiku ning kaitsealuste kakuliste territooriume. Nende piirangute kumulatiivne koondumine planeeringuala ümbrusse tähendab, et tuulepargi rajamine oleks ruumiliselt äärmiselt keeruline ilma oluliste looduskaitseliste konfliktideta. Praktiliselt puudub võimalus paigutada tuulikuid nii, et kaitsealuste liikide elupaigad, rändeteed ja pesitsusalad ei saaks kahjustatud – seega eeldaks edasine planeerimine vältimatult väga ulatuslikke erandeid ja leevendusmeetmeid, mille teostumine on kaheldav.

Eespool toodud põhjustel on taotletav KOV eriplaneering perspektiivitu ning selle algatamine sisuliselt põhjendamatu.

Kokkuvõttes on taotletav eriplaneering vastuolus mitme kõrgemalseisva planeeringuga, sh Põhja-Sakala valla üldplaneeringuga (PlanS § 91 lg 2 p 1). Lisaks on suur tõenäosus, et eriplaneeringut ei asuta tulevikus ellu viima, sest juba kehtestatud või menetluses olevate planeeringute ja lubade arv millega tuuleparke kavandatakse, ületab Eesti vajadusi (PlanS § 91 lg 2 p 2). Ühtlasi juba enne eriplaneeringu algatamist näib, et selle elluviimine tulevikus võib takerduda ka erinevatesse kitsendustesse (keskkonnavalused, ehitusõiguslikud), mis on juba praegu teada (PlanS § 91 lg 2 p 2). Viimaks ei esine planeeringu algatamiseks ei ülekaalukas avalik huvi ega kohalik huvi. Vastupidi – riigis tekkinud olukorra tõttu ülekaalukas avalik huvi planeeringu algatamiseks puudub, ka kohalik kogukond ei toeta planeeringu algatamist (PlanS § 96 lg 2 p 3).

Windscreen OÜ-l on õigus teha taotlus eriplaneeringu koostamise algatamiseks. Seejuures on oluline, et kohalik omavalitsus võib planeeringu koostamise algatamisest ka keelduda (PlanS § 96 lg 2). Eriplaneeringu algatamise taotluse teinud isikul ei ole aga nõudeõigust eriplaneeringu menetluse algatamise suhtes.

Põhja-Sakala Vallavolikogu seisukohal, et taotletaval KOV eriplaneeringul puuduvad eduväljavaated, mistõttu eriplaneeringu ja KSH algatamine on perspektiivitu.

Põhja-Sakala Vallavolikogu on algatamisest keeldumise otsustamisel põhjalikult kaalunud Windscreen OÜ esitatud taotlust, kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu (KOV eriplaneeringu) algatamise ja algatamisest keeldumise aluseid (PlanS § 96 lg 2), avalikke huve ning kolmandate isikute õigusi (PlanS § 10 lg 1) ja viinud läbi asjakohase menetluse.

Lähtudes eeltoodust ja võttes aluseks kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 6 lõike 1 ja planeerimisseaduse § 96 lõike 2 punktid 1, 2 ja 3 ning Windscreen OÜ 28.05.2025 taotluse,

1. Jätta algatamata Põhja-Sakala vallas Paaksima ja Maalasti külade territooriumil tuulepargi ja selle toimimiseks vajaliku taristu kavandamiseks kohaliku omavalitsuse eriplaneering ja keskkonnamõju strateegiline hindamine.

2. Otsus jõustub teatavakstegemisest.

3. Otsusega mittenõustumisel võib esitada vaide Põhja-Sakala Vallavolikogule aadressil pohja-sakala@pohja-sakala.ee või Lembitu pst 42, 71502 Suure-Jaani linn, Põhja-Sakala vald, Viljandi maakond või kaebuse Tartu Halduskohtule aadressil trthktartu.menetlus@kohus.ee või Kalevi 1, 51010 Tartu linn 30 päeva jooksul otsusest teadasaamisest arvates.

allkirjastatud digitaalselt

Aino Viinapuu

vallavolikogu esimees

Taotletava planeeringuala asukohaskeem

Aluskaart: Maa-amet

Planeeringuala piir _____